

Teksti: JARI KANERVA

PELI, JOKA EI SUOSTU KUOLEMAAN

Torbjörn Andersson. Den döende bandyn? En säregen historia om svensk natur, nationalism och nostalgi. Arx Förlag AB, 279 s.

Jääpallon on Ruotsissa julistettu kuolevan lähes sadan vuoden ajan. Kuitenkin laji on selviytynyt kaikista karikoista. Jääkiekko eikä salibandy eivät ole onnistuneet syrjäyttämään sitä. Jäätävät olosuhteet tai ilmastonmuutos eivät myöskään ole tuhonneet lajia. Tällä vuosituhannella koko jääpallokulttuuri on muuttu-

nut. Laji on lyhyessä ajassa siirtynyt luonnonjäältä sisähalleihin. **Torbjörn Anderssonin** tutkimus on tarina jääpallosta ja sen suhteesta ruotsalaiseen urheilukulttuuriin. Teoksen kirjoittaja (s. 1963) on väitellyt vuonna 2002 Lundin yliopistosta aiheenaan ruotsalainen jalkapallokulttuuri 1800-luvun lopusta 1950-luvulle. Nykyään hän on Malmön yliopiston liikuntatieteen apulaisprofessori.

Anderssonin kertoman tarinan osasina ovat ruotsalainen luonto, nationalismi ja nostalgia, jotka ovat sitoneet yhteen yli 100 vuotta pelattuja ruotsalaisia jääpallofinaaleja. Lukijaa ei vain viedä muistelemaan loppuotteluita, vaan luodaan myös mielenkiintoisia tuokiokuvia ruotsalaisesta jääpallokulttuurista, yleisöstä ja joukkueista. Punaisena lankana kirjassa on, miten yksittäistä lajia on pyritty nykyaikaistamaan ja samalla säilyttämään perinteet.

Kirja jakautuu kolmeen ajanjaksoon. Pioneerivaihetta (1895–1955) hallitsee modernin urheilun synty, johon liittyy oleellisesti sääntöjen, olosuhteiden ja varusteiden kehittyminen. Aina 1950-luvulle saakka pelattiin lyhyt kausi luonnonjäällä. Pelivälineenä oli narupallo ja pelivarusteet olivat vasta kehitysvaiheessa. Tunnusmerkkinä pelaajilla oli seurapipo, jonka käyttö siirtyi katsomoihin. Finaaleista lähetettiin radiolähetykset, kuten muistakin merkittävistä urheilutapahtumista. Jääpallo oli jääkiekon merkittävin kilpailija 1920-luvun Ruotsissa, kun laji oli murtautumassa suuren yleisön tietoisuuteen.

Modernin ajanjakson (1956–2003) merkittävin muutos oli keinojäälle siirtyminen, joka pidensi kautta ja mahdollisti pitkäjänteisen otteluohjelman suunnittelun. Muita innovaatioita olivat muovinen pallo, turvallisuutta lisäävät kypärät ja parantuneet suojukset. TV-lähetykset alkoivat miesten Ruotsin mestaruusfinaaleista, Kansainvälisen jääpalloliiton perustaminen

ja Neuvostoliiton tuleminen mukaan kansainväliseen kilpailutoimintaan synnytti miesten MM-kisat vuonna 1957. MM-turnausta ovat hallinneet Ruotsi ja Neuvostoliitto sekä myöhemmin Venäjä.

Kolmantena tunnistettavana aikakautena on jälkimoderni. Vuodesta 2004 eteenpäin peliareenoiksi ovat Ruotsissa tulleet sisähallit. Merkittävä kulttuurin muutos tapahtui vuonna 2013, kun finaalit pelattiin sisällä Tukholmassa. Areenalle tuotiin jääkiekosta tutut elementit: musiikki ja pelin nopea sykli. Anderssonin mukaan samalla tapettiin jotain perinteistä – kannattajista tehtiin asiakkaita. Kuitenkin vuoden 2013 finaali muistetaan 25 000:sta Hammarbyn kannattajasta. Kyseessä on suurin yksittäinen saman joukkueen kannattajien kokoontuminen Ruotsin urheiluhistoriassa.

Naisten jääpallo otettiin tosissaan Ruotsissa vasta 2000-luvulla, vaikka mestaruudesta oli pelattu jo 1970-luvulla. Naisten finaalit tulivat mukaan TV-tarjontaan ja Kansainvälinen jääpalloliitto otti naisten MM-kisat ohjelmaansa vuonna 2004. Mestaruuksia on saavuttanut eniten Ruotsi, Venäjä on ollut säännöllisesti toinen ja pronssista ovat pelanneet tasavahvasti Suomi ja Norja.

Anderssonin mukaan jääpallo on vahvistanut ruotsalaisten yhteisöllisyyttä ja tuonut yhteen eri yhteiskuntaluokat. Nationalistisen ulottuvuuden peliin ovat luoneet erityisesti loppuottelut, joissa eri maakuntien erityispiirteistä on muotoutunut kansallista yhtenäisyyttä lujittava tapahtuma. Ruotsalainen jääpallokulttuuri syntyi kaupunkiympäristöstä, mutta sen painopiste on siirtynyt pieniin kaupunkeihin ja maaseudulle. Toisin kuin useimmissa muissa lajeissa, Ruotsin jääpallon arvostetuin kilpailu on kansallinen loppuottelu eikä kamppailu maailmanmestaruudesta. Yksi selitys tähän on, että jääpallolla pelataan huipputasolla

vain muutamassa maassa: Ruotsissa, Venäjällä, Suomessa, Norjassa ja Kazakstanissa.

Jääpallon kansallisen hypetyksen takaajina ovat värikkäät ja äänekkäät kannattajajoukot, jotka jo 1900-luvun alussa täyttivät katsomot kelillä kuin kelillä. Vuodesta 1907 käydyt loppuottelut vertautuvat hiihdon Vasaloppettiin. Vuosittain finaalit keräävät lehtereille kymmeniätuhansia katsojia, jotka matkaavat maan eri puolilta kannattamaan omaa joukkuettaan.

Fanit ovat tunnustaneet väriä ja ovat olleet uskollisia omille joukkueilleen. Toki kylmässä katsomossa on maistunut alkoholia. Esimerkiksi vuoden 1951 finaalin (Örebro SK–Bollnäs GIF) jälkeen lehteriltä kerättiin noin 6 000 tyhjää pulloa. Vaikuttaakin siltä, että erityisesti 1950-luku oli jääpallon kulta-aikaa, sillä finaaleja seurasi keskimäärin noin 24 000 katsojaa.

Andersson tarkastelee ruotsalaista jääpallokulttuuria kansatieteen näkökulmasta pääasiassa loppuotteluiden kautta. Kauden loppuhuipennus on säilyttänyt asemansa Ruotsin vanhimpana suurena vuotuisena urheilutapahtumana. Edes jalkapallo ei ole pystynyt kilpailemaan ottelutapahtumaan matkavien fanien määrässä. Andersson nivoo taitavasti yhteen sen, miten jääpallo lajina on jatkuvasti navigoinut perinteiden ja nykyajan välillä. Toisaalta hän suorastaan romantisoi tutkimuskohteensa.

Tärkeimpänä lähteenä Anderssonilla on laaja lehtiaineisto, jonka tukena ovat seurahistoriikit. Hän keskittyy tutkimuksessaan loppuotteluihin. Voikin kysyä, kuinka hyvin jääpallon todellinen olemus tulee esille niiden kautta.

Jääpallon kuolemaa on julistettu lähes sata vuotta, mutta toisin on käynyt. Ilmastomuutos on ajanut joukkueet ensi tekojälle ja sittemmin halleihin. Ruotsissa on 14 jääpallohallia ja suunnitelmassa on lisätä kapasiteettia viidellä.

JARI KANERVA

Ruotsalainen jääpallokulttuuri syntyi kaupunkiympäristöstä, mutta sen painopiste on siirtynyt pieniin kaupunkeihin ja maaseudulle.